

Grudzień 1970 na Wybrzeżu

55. rocznica wydarzeń

SOLIDARNOŚĆ
REGION ELBLĄSKI

55 ROCZNICA TRAGICZNYCH WYDARZEŃ

CZEŚĆ I CHWAŁA BOHATEROM GRUDNIA 1970 R.

GRUDZIEŃ

Wstęp

W dziejach powojennej Polski są momenty, które na trwałe zapisały się w zbiorowej pamięci jako symbole dramatu, sprzeciwu i nadziei zarazem. Do takich wydarzeń należą Wydarzenia Grudnia 1970 na Wybrzeżu – tragiczne protesty robotnicze, które wybuchły w Gdańsku, Gdyni, Szczecinie i Elblągu w odpowiedzi na gwałtowną podwyżkę cen podstawowych artykułów spożywczych oraz narastające od lat poczucie niesprawiedliwości społecznej i ekonomicznej. Brutalne użycie siły przez aparat państwowy wobec własnych obywateli stało się jednym z najbardziej wstrząsających doświadczeń epoki Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Grudzień 1970 roku nie był jedynie reakcją na decyzje ekonomiczne władz. Był wyrazem głębokiego kryzysu zaufania między społeczeństwem a państwem, kryzysu systemu, który deklarował troskę o klasę robotniczą, a jednocześnie odpowiadał na jej protesty przemocą, użyciem wojska, milicji i broni palnej.

Na ulicach miast Wybrzeża ginęli ludzie młodzi, często bardzo młodzi – robotnicy, uczniowie, studenci, przypadkowi przechodnie. Wielu z nich nie zdążyło nawet zrozumieć, dlaczego znaleźli się w centrum tragicznych wydarzeń.

Szczególnie symbolicznym momentem tamtych dni stała się masakra robotników w Gdyni 17 grudnia 1970 roku, zapamiętana jako „Czarny Czwartek”, kiedy to do pracy zmierzali stoczniowcy, witani przez wojsko ogniem karabinowym. Obrazy zabitych niesionych na drzwiach, rozpacz rodzin i cisza oficjalnej propagandy przez lata pozostawały tematem zakazanym, wypieranym z publicznej narracji, a jednak głęboko obecnym w społecznej świadomości.

Wydarzenia Grudnia '70 miały dalekosiężne konsekwencje polityczne i społeczne. Doprowadziły do zmiany kierownictwa partyjnego, ale nie przyniosły realnej poprawy sytuacji obywateli. Pozostawiły natomiast doświadczenie strachu, żałoby i poczucia krzywdy, które – paradoksalnie – stało się fundamentem późniejszych ruchów opozycyjnych. To właśnie pamięć o ofiarach Grudnia, o niespełnionych obietnicach i przemilczanych zbrodniach, odegrała istotną rolę w kształtowaniu postaw obywatelskich lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, prowadząc ostatecznie do narodzin „Solidarności”.

Dziś, z perspektywy 55 lat, Grudzień 1970 jawi się nie tylko jako tragiczny epizod historii, lecz także jako ważna lekcja odpowiedzialności państwa wobec obywateli, znaczenia dialogu społecznego oraz konsekwencji nadużycia władzy. Jest to również historia ludzi – ich odwagi, determinacji, lęków i nadziei – których losy przez długie lata pozostawały w cieniu oficjalnych narracji.

Przekazywanie wiedzy o Wydarzeniach Grudnia 1970 kolejnym pokoleniom stanowi szczególne wyzwanie edukacyjne. Wymaga bowiem nie tylko rzetelnego przedstawienia faktów, lecz także wrażliwości, empatii i umiejętności prowadzenia rozmowy o historii trudnej, bolesnej i niejednoznacznej.

Dlatego przygotowane materiały dydaktyczne łączą podejście faktograficzne z elementami edukacji obywatelskiej, pracy ze źródłami historycznymi, relacjami świadków oraz refleksją nad uniwersalnymi wartościami, takimi jak wolność, godność człowieka i solidarność społeczna.

Niniejsze opracowanie kierowane jest zarówno do nauczycieli, jak i uczniów klas starszych szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych, w tym również do środowisk polonijnych.

Jego celem jest nie tylko poszerzenie wiedzy historycznej, lecz także zachęcenie do zadawania pytań, krytycznego myślenia oraz świadomego przeżywania historii jako elementu tożsamości narodowej i obywatelskiej.

Niech pamięć o ofiarach Grudnia 1970 stanie się dla nas wszystkich impulsem do refleksji nad przeszłością, odpowiedzialnością za teraźniejszość oraz troską o przyszłość, w której dramat podobnych wydarzeń nigdy nie będzie musiał się powtórzyć.

Brutalna pacyfikacja strajków na Wybrzeżu w grudniu 1970 roku wstrząsnęła całym krajem.

SCENARIUSZE LEKCJI

Wydarzenia Grudnia 1970 – bunt, pamięć, odpowiedzialność

I. SCENARIUSZ LEKCJI

Klasy 7–8 szkoły podstawowej

1. Temat lekcji

Grudzień 1970 – gdy robotnicy upomnieli się o godność

2. Czas

1 godzina lekcyjna (45 minut)

3. Cele lekcji

Uczeń:

zna przyczyny wybuchu protestów w grudniu 1970 roku;
potrafi wskazać na mapie Polski główne miasta protestów (Gdańsk, Gdynia, Szczecin, Elbląg);
rozumie pojęcia: protest, strajk, propaganda, ofiara;
rozumie, że wydarzenia historyczne mają wpływ na losy zwykłych ludzi;
kształtuje postawę szacunku wobec ofiar wydarzeń historycznych.

4. Metody i formy pracy

rozmowa kierowana;
praca w grupach;
analiza fotografii i krótkich tekstów źródłowych;
mapa mentalna;
elementy pracy projektowej.

5. Środki dydaktyczne

mapa Polski;
fotografie archiwalne z Grudnia 1970;
krótkie relacje świadków (fragmenty wspomnień);
karta pracy dla ucznia;
tablica / tablica multimedialna.

6. Przebieg lekcji

1. Część wprowadzająca (ok. 5 minut)

Nauczyciel rozpoczyna lekcję krótką rozmową na temat życia codziennego w Polsce w latach 60. i 70. XX wieku. Zadaje pytania:

Czy władza zawsze liczy się z obywatelami?

Co może zrobić społeczeństwo, gdy czuje się niesprawiedliwie traktowane?

2. Wprowadzenie historyczne (ok. 10 minut)

Nauczyciel przedstawia przyczyny Wydarzeń Grudnia 1970:

podwyżki cen żywności,
trudne warunki życia robotników,
brak dialogu społecznego.

Uczniowie lokalizują na mapie miasta protestów.

3. Praca w grupach – analiza źródeł (ok. 15 minut)

Uczniowie pracują w grupach, analizując:

fotografie z protestów,
krótkie relacje świadków.

Każda grupa odpowiada na pytania:

Co widzimy na zdjęciu?

Jakie emocje towarzyszyły ludziom?

Jak zareagowały władze?

4. Omówienie skutków wydarzeń (ok. 10 minut)

Wspólna rozmowa o konsekwencjach Grudnia 1970:

ofiary śmiertelne,
strach i żałoba rodzin,
znaczenie pamięci historycznej.

5. Podsumowanie i refleksja (ok. 5 minut)

Uczniowie kończą zdania:

„Grudzień 1970 pokazuje, że...”

„Pamięć o tych wydarzeniach jest ważna, ponieważ...”

Szkoła ponadpodstawowa – liceum

1. Temat lekcji

Grudzień 1970 jako punkt zwrotny w historii PRL

2. Czas

2 godziny lekcyjne (2 × 45 minut)

3. Cele lekcji

Uczeń:

analizuje przyczyny społeczno-ekonomiczne i polityczne protestów;
ocenia decyzje władz komunistycznych;
potrafi pracować z różnymi typami źródeł historycznych;
formułuje wnioski i argumentuje swoje stanowisko;
rozumie znaczenie Grudnia 1970 dla późniejszych przemian w Polsce.

4. Metody i formy pracy

analiza źródeł pisanych i ikonograficznych;
dyskusja problemowa;
elementy debaty oksfordzkiej;
praca indywidualna i zespołowa;
miniwykład nauczyciela.

5. Środki dydaktyczne

teksty źródłowe (komunikaty władz, relacje świadków, fragmenty prasy);

fotografie i nagrania archiwalne;

karta pracy;

tablica multimedialna.

6. Przebieg zajęć

Lekcja 1

1. Wprowadzenie (ok. 10 minut)

Nauczyciel przedstawia tło społeczno-gospodarcze PRL końca lat 60. i wyjaśnia decyzję o podwyżkach cen.

2. Praca ze źródłami (ok. 20 minut)

Uczniowie w grupach analizują:

oficjalne komunikaty władz,
relacje świadków wydarzeń.

Porównują język propagandy z relacjami uczestników.

3. Dyskusja (ok. 15 minut)

Pytania problemowe:

Czy władza miała prawo użyć siły?

Lekcja 2

4. Debata (ok. 25 minut)

Teza: „Wydarzenia Grudnia 1970 były nieuniknione”.

Uczniowie przygotowują argumenty „za” i „przeciw”.

5. Znaczenie Grudnia 1970 (ok. 15 minut)

Omówienie konsekwencji wydarzeń:

zmiany polityczne,

wpływ na powstanie opozycji i Solidarności.

6. Podsumowanie i refleksja (ok. 5 minut)

Uczniowie zapisują krótką odpowiedź:

• „Czego Grudzień 1970 uczy współczesnych obywateli?”

Zakończenie

Wydarzenia Grudnia 1970 na Wybrzeżu pozostają jednym z najboleśniej doświadczonych w najnowszej historii Polski. Choć od tamtych dni minęło już pięćdziesiąt pięć lat, ich echo wciąż wybrzmiewa w pamięci zbiorowej – w rodzinnych wspomnieniach, lokalnych narracjach, archiwalnych dokumentach i symbolach, które stały się trwałą częścią narodowego krajobrazu pamięci. Tragiczne losy ofiar, dramat ich bliskich oraz długie lata milczenia i przemilczeń przypominają, jak wysoką cenę potrafi niekiedy zapłacić społeczeństwo za brak dialogu i nadużycie władzy.

Z perspektywy współczesnej edukacji historycznej Grudzień '70 jawi się jako temat wymagający szczególnej wrażliwości i odpowiedzialności. Nie jest to bowiem jedynie zbiór faktów czy dat, lecz historia żywa, dotykająca fundamentalnych pytań o relację państwa i obywatela, granice władzy, prawo do sprzeciwu oraz wartość ludzkiego życia.

Praca z tym zagadnieniem staje się okazją do kształtowania postaw obywatelskich opartych na szacunku, empatii i krytycznym myśleniu.

Przygotowane materiały dydaktyczne oraz scenariusze zajęć mają służyć nauczycielom jako narzędzie wspierające rzetelne i pogłębione nauczanie historii najnowszej. Ich celem jest stworzenie przestrzeni do rozmowy, refleksji i zadawania pytań, a także do pracy ze źródłami historycznymi, które pozwalają uczniom samodzielnie odkrywać i interpretować przeszłość. Szczególne znaczenie ma tu perspektywa młodego pokolenia, dla którego Grudzień 1970 jest już historią odległą, ale wciąż niosącą uniwersalne przesłanie.

Upamiętnianie 55. rocznicy Wydarzeń Grudnia 1970 stanowi również ważny element budowania wspólnoty pamięci – zarówno w kraju, jak i w środowiskach polonijnych.

Pielęgnowanie tej pamięci pomaga zachować ciągłość doświadczenia historycznego oraz wzmacnia poczucie odpowiedzialności za przekazywanie prawdy kolejnym pokoleniom.

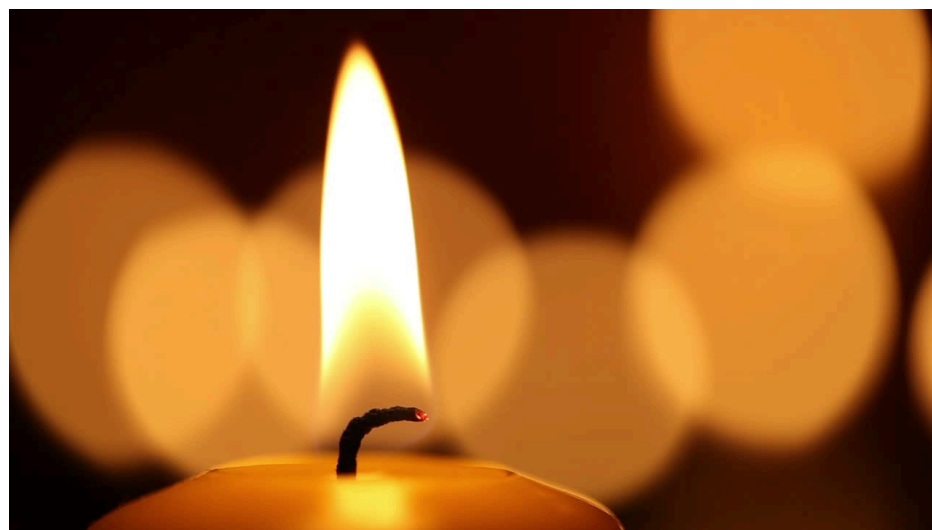
Jest to szczególnie istotne w świecie dynamicznych zmian, w którym łatwo ulec uproszczeniom i zapomnieniu.

Niech refleksja nad Grudniem '70 stanie się dla uczniów i nauczycieli impulsem do głębszego zrozumienia mechanizmów historii, ale także do świadomego uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim.

Pamięć o ofiarach tych wydarzeń zobowiązuje bowiem nie tylko do wspominania, lecz również do troski o wartości, które legły u podstaw późniejszych przemian: solidarność, godność człowieka i odpowiedzialność za wspólne dobro.

Pamięci Janiny Słabowskiej
historyka i działaczki opozycji demokratycznej, która z odwagą i niezłomnością uczyła młode pokolenia prawdy, wierząc, że rzetelna wiedza historyczna jest fundamentem wolności i odpowiedzialności obywatelskiej!

Autor: mgr Katarzyna Słabowska-Wachowiak

55. rocznica GRUDNIA '70

Wystawa plakatów Lexa Drewińskiego

Na lekcji wykorzystane zostały materiały Instytutu Pamięi Narodowej

GRUDZIEŃ 1970 „OPERACJA CENOWA”

Władysław Gomułka

SCHYŁEK RZĄDÓW
WŁADYSŁAWA GOMUŁKI
TO POGORSZENIE SYTUACJI
POLITYCZNEJ, SPOŁECZNEJ
I EKONOMICZNEJ.
WŁADZE KOMUNISTYCZNE
CHCIAŁY ROZWIĄZAĆ
PROBLEMY GOSPODARCZE
PRZEZ WPROWADZENIE TUŻ
PRZED ŚWIĘTAMI BOŻEGO
NARODZENIA PODWYŻKI CEN,
PROPAGANDOWO NAZWANYCH
„OPERACJĄ CENOWĄ”.

9 GRUDNIA

W obawie przed buntem społecznym wobec podwyżki cen Zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych nr 00110/70 została uruchomiona Akcja „Jesień – 70”. Jej celem było „zapewnienie porządku i bezpieczeństwa publicznego w kraju oraz koordynacja działań jednostek organizacyjnych resortu spraw wewnętrznych”.

12 GRUDNIA

W radiu i telewizji pojawiły się informacje, że następnego dnia zostaną podniesione ceny na artykuły spożywcze i opał oraz obniżone na niektóre artykuły przemysłowe i elektroniczne. Rozpoczęła się „Operacja cenowa”.

ŚREDNIA PENSJA W 1970 r. WYNOŚIŁA 2235 zł

ARTYKUŁ	Waga / Objętość	Cena przed 12.12.1970	Cena po 12.12.1970
Chleb	1 kg	4 zł	4 zł
Mieszanka czekoladowa	1 kg	60 zł	60 zł
Mąka pszenna	1 kg	6,70 zł	7,80 zł
Kasza jęczmienna	1 kg	5,70 zł	7,10 zł
Makaron	0,5 kg	5,30 zł	6,60 zł
Jajka	1 szt.	2,70 zł	2,70 zł
Schab wieprzowy	1 kg	56 zł	66 zł
Kielbasa „myśliwska”	1 kg	100 zł	120 zł
Szynka gotowana	1 kg	90 zł	110 zł
Filet z dorsza	1 kg	25 zł	29 zł
Żółty ser	1 kg	2,90 zł	3,30 zł
Mleko butelkowane	1 l	2,90 zł	3,30 zł
Dżem truskawkowy	1 szt. (598 g)	9,90 zł	13,80 zł
Kawa ziarnista	1 op. (100 g)	25 zł	40 zł
Kawa zbożowa	1 op. (0,5 kg)	1,80 zł	4,30 zł

WYBRANE ARTYKUŁY SPOŻYWCZE

WYBRANE ARTYKUŁY PRZEMYSŁOWE

ARTYKUŁ	Cena przed 12.12.1970	Cena po 12.12.1970
Samochód Syrena 1 szt.	74 000 zł	74 000 zł
Motocykl 1 szt. (125 cm ³)	8000 zł	9000 zł
Radio 1 szt.	1000 zł	950 zł
Telewizor 1 szt.	8000 zł	7800 zł
Długopis 1 szt.	100 zł	70 zł

SKALA PODWYŻEK W PROCENTACH

ŻYWNOŚĆ	
Kawa zbożowa	92,1%
Smalec	33%
Mięso i jego przetwory	17,6%
Mąka	16,6%
Przetwory mleczne	3,8%
Ryby	11,7%
Dżem	36,2%
Kasza jęczmienna	31%
Makaron	15,3%
OPAŁ	
Koks	19,2%
Węgiel brunatny	14%
Węgiel kamienny	10%

CZAS TRWANIA PROTESTÓW GRUDNIOWYCH NA WYBRZEŻU

GRUDZIĘŃ 1970

ZBUNTOWANE
WYBRZEŻE.
GDYNIA 15-17.12

<p>1</p> 	<p>Prezydium MRN 15 grudnia</p> <ul style="list-style-type: none"> spotkanie delegatów strajkujących załóg z przewodniczącym MRN i powołanie Głównego Komitetu Strajkowego m. Gdyni – pierwszego zalegalizowanego przez władzę przedstawicielstwa strajkujących w dziejach PRL 	<p>3</p> 	<p>Ul. Czerwonych Kosynierów 17 grudnia</p> <ul style="list-style-type: none"> początek „konduktu pogrzebowego” z ciałem Zbigniewa Godlewskiego, niesionym w stronę Prezydium MRN
<p>2</p> 	<p>Okolice przystanku SKM Gdynia-Stocznia 17 grudnia</p> <ul style="list-style-type: none"> masakra robotników zmierzających do pracy w stoczni i porcie – od kul milicji i wojska ginie 13 osób, początek „czarnego czwartku” 	<p>4</p> 	<p>Ulica Świętojańska 17 grudnia</p> <ul style="list-style-type: none"> pokojuowy marsz zostaje zaatakowany przez milicję i ZOMO
<p>5</p> 	<p>Okolice przystanku SKM Gdynia Wzgórze Nowotki 17 grudnia</p> <ul style="list-style-type: none"> walki z milicją i wojskiem, ginie 5 osób (spośród demonstrantów i przechodniów) 		

GDYNIA

14.12 15.12 16.12 17.12 18.12 19.12 20.12 21.12 22.12 **1970**

GRUDZIEŃ 1970

ZBUNTOWANE WYBRZEŻE. ELBLĄG 15-18.12

1

Plac Jedności Narodu

17 grudnia

- na placu przed Prezydium Miejskiej Rady Narodowej 2 tys. manifestantów otacza kompanię milicji i 40 żołnierzy – do rozproszenia zgromadzonych wykorzystano 57 czołgów, ale nie użyto broni palnej

2

Gmach Sądu Okręgowego

17 grudnia

- walki uliczne i podpalenie gmachu sądu – wojsko i milicja odpierają atak na areszt śledczy

3

Ulica 1 Maja

18 grudnia

- funkcjonariusz MO zabija wychodzącego z baru Mariana Tadeusza Sawicza, niebiorącego udziału w demonstracjach

ELBLĄG

14.12

15.12

16.12

17.12

18.12

19.12

20.12

21.12

22.12

1970

GRUDZIEŃ 1970

ZBUNTOWANE WYBRZEŻE. GDAŃSK 14-16.12

1 Stocznia Gdańska im. Włodzimierza Lenina
14 grudnia
• początek protestu
16 grudnia
• pacyfikacja zakładu przez wojsko i śmierć dwóch stoczniovców

2 Wiadukt Błędnik i Węzeł Piastowski
14 grudnia
• pierwsze starcia z milicją

3 Prezydium MRN, Komenda Miejska MO i areszt śledczy
15 grudnia
• starcia z milicją i próba odbicia aresztowanych stoczniovców. Stoczniovec Józef Widerlik pierwszą ofiarą śmiertelną Grudnia '70

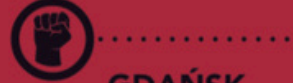
5 Komitet Wojewódzki PZPR
14 grudnia
• pierwsze próby podpalenia gmachu
15 grudnia
• oblężenie gmachu przez kilkunastotysięczny tłum i podpalenie KW PZPR

4 Ulica Hucisko
15 grudnia
• regularne starcia z milicją, użycie autobusów i ciężarówek jako taranów kierowanych w stronę szpalerów ZOMO, śmierć jednego demonstranta

6 Okolice Dworca PKP Gdańsk Główny
14 grudnia
• regularne walki z milicją
15 grudnia
• starcia z ZOMO i WP, zdobycie kilku transporterów i czołgów przez demonstrantów, 4 ofiary śmiertelne

7 Targ Drzewny
14 grudnia
• demonstracja pod Domem Prasy

Autorzy: Bartosz Januszewski, dr Sebastian Kaniewski | **Konsultacja merytoryczna:** dr hab. Sebastian Ligarski | **Redakcja i korekta językowa:** Magdalena Baj | **Opracowanie graficzne:** Marcin Kuczewicz
Bibliografia: J. Bielec, Grudzień 1970. Geneza, przebieg, konsekwencje, Warszawa 2012 | J. Bielec, Różnica czy powstanie?, Polski Grudzień 70. Dodatek specjalny w 40. Rocznik buntu robotników i masakry w Gdańsku, Gdyni i Szczecinie, „Rocznik” 2010, s. 1-3 | M. Paliewicz, Grudzień 1970 w Szczecinie, Szczecin 2013 | M. Paliewicz, Komisja Robotnicza w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego [w:] Wokół Związku Zawodowego z perspektywy trzydziestu lat. Materiały jubileuszowe, Katowice 21 lutego 2008 r. (red. J. Nępa), Katowice 2008, s. 17-46 | A. Strużkowski, Data ofiar. Grudzień 1970 w Szczecinie, Szczecin 1993 | G. Majchrzak, Niepokojny styczeń 1971 - https://bicie.pl/aktualnosci/niepokojny-styczen-1971 (dostęp 12.09.2020) | https://grudzien70.gov.pl | IPN BU 1585/4489 | IPN BU 0 1688/36 | IPN Gd 992/1-266 | IPN Kr 0 56/3 s.66 | IPN BU 0236/185 s. 1-2

GRUDZIEŃ 1970

ZBUNTOWANE WYBRZEŻE. SZCZECIN 17-22.12

1

Stocznia Szczecińska im. Adolfa Warskiego
17 grudnia
• protesty
18 grudnia
• śmiertelnie ranione 2 osoby

2

Ulica Dubois
17 grudnia
• pierwsze starcia z milicją

5

Komenda Wojewódzka MO
17 grudnia
• regularne starcia z milicją i wojskiem, użycie samochodów oraz szalupy jako taranów. Podpalenie KW MO, kasyna milicyjnego. Pod KW MO i w okolicach zginęło 12 osób

3

Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej
17 grudnia
• demonstracje pod PWRN
20 grudnia
• podpisanie porozumienia między władzami a przedstawicielami strajkujących

6

Prokuratura Wojewódzka, Wojewódzki Areszt Śledczy, koszary Pułku Inżynieryjno-Budowlanego
17 grudnia
• szturm na areszt, gdzie według pogłosek miała być przetrzymywana delegacja stoczniowców. Najprawdopodobniej od strony pułku padły strzały. Śmiertelnie raniona jedna osoba

4

Komitet Wojewódzki PZPR
17 grudnia
• kilkunastotysięczny tłum demonstrantów
• podpalenie „domu partii”

7

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej
17 grudnia
• starcia zakończone podpaleniem PMRN i strzałami z ostrej amunicji

Autorzy: Bartosz Januszewski, dr Sebastian Karlewski | Konsultacja merytoryczna: dr hab. Sebastian Ligarski | Redakcja i korekta językowa: Magdalena Baj | Opracowanie graficzne: Marcin Kuczewicz
Bibliografia: J. Ecker, Grudzień 1970. Geneza, przebieg, konsekwencje, Warszawa 2012 | J. Ecker, Robotnicy i powstanie P. Polski Grudzień 70. Dodatek specjalny w 40. Rocznik Burżuazji i Robotniczej Rewolucji w Gdanskim, Gdyni, Szczecinie, „Rozwój i Historia”, 13 grudnia 2010, s. 1-3 | M. Patlewski, Grudzień 1970 w Szczecinie, Szczecin 2013 | M. Patlewski, Komisja Robotnicza w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego (w:) Między Związkami zawodowymi a perspektywą trybunału (w:) Materiały jubileuszowe, Katowice 21 lutego 2008 r. (red. J. Noga), Katowice 2008, s. 17-46 | A. Stróżyński, Lista ofiar Grudnia 1970 w Szczecinie, Szczecin 1993 | G. Majchrzak, Niepokojący styczeń 1971 - <https://doba.pl/aktualnosci/niepokojący-styczen-1971> (dostęp: 12.09.2020) | <https://grudzien70.ipn.gov.pl/> | IPN BU 1585/4489 | IPN BU 0 1488/76 | IPN G4 992/1 264 | IPN KJ 0 56/3 1 44 | IPN BU 0226/185 1 1-2

STRAJK OKUBAC
YINY 22 1 71
66-5-74r

GRUDZIEŃ 1970

PROTEST TRWA

STRAJKI OD STYCZNIA DO MAJA 1971

Protesty grudniowe i liczne ofiary nie doprowadziły do spełnienia żądań robotników. Od stycznia do maja w większości województw dochodziło do akcji strajkowych. Apogeum nastąpiło w dniach 19-26 stycznia 1971 r.

KILKASET akcji strajkowych

strajki w **12/17** województw

ponad **120 000** strajkujących osób

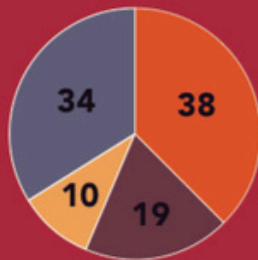
ponad **20%** załóg strajkujących zakładów zaangażowanych w protesty

**„GORACY
STYCZEŃ”
1971**
AKCJE STRAJKOWE
W WIĘKSZOŚCI
WOJEWÓDZTW

LUTY 1971

LICZBA AKCJI STRAJKOWYCH

101

MARZEC 1971

44

KOMISJA ROBOTNICZA

Pierwsze demokratycznie wybrane przedstawicielstwo robotników w PRL utworzone 26 stycznia 1971 r. w Szczecinie. Komisja powstała w następstwie słów wypowiedzianych przez Edwarda Gierka w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego w dniu 24 stycznia 1971 r. Była odpowiedzią na żądanie robotników utworzenia niezależnych związków zawodowych. Pod wpływem brutalnej działalności władz przestała funkcjonować 14 lutego 1971 r.

24:01
Szczecin – Stocznia Szczecińska im. Adolfa Warskiego. Edward Gierek obiecał poprawę warunków materialnych

25:01
Gdańsk – Prezydium WRN. Z ust Edwarda Gierka pada słynne pytanie: „Pomożecie?”. Stoczniowcy bez entuzjazmu uwierzyli w obietnicę poprawy warunków materialnych

26:01
Pod wpływem protestów władze komunistyczne wycofały się z podwyżek wprowadzonych w grudniu 1970

1:03
1:05
Czarne pochody pamięci ofiar Grudnia '70

24:01

25:01

26:01

1:03

1:05

1971

GRUDZIEŃ 1970

KIEROWNICTWO STRAJKÓW W GDYNI I SZCZECINIE

Solidaryzujemy się
z klasą robotniczą
WYBRZEŻA

15 GRUDNIA

GŁÓWNY KOMITET STRAJKOWY DLA MIASTA GDYNI

Założony przez przedstawicieli
11 zakładów

Pierwsza ponadzakładowa reprezentacja robotników
w PRL. Po około ośmiu godzinach funkcjonowania, mimo
rozmów z przewodniczącym Prezydium MRN Janem
Marianiskim, cały komitet został aresztowany.

STOCZNIOWCY
ZRZĄDAJĄ SPEŁNIENIA
POSTULATÓW

18-22 GRUDNIA

OGÓLNOMIEJSKI KOMITET STRAJKOWY

Założony przez przedstawicieli 12 zakładów
(następnie ponad 100 zakładów w regionie uznało
jego zwierzchność)

- sformułował żądania strajkujących – 21 postulatów (m.in. utworzenie wolnych związków zawodowych, cofnięcie podwyżki cen oraz podwyższenie płac o 30%)
- negocjował z reprezentantami władz w imieniu strajkujących zakładów
- przedsiębiorstwa komunalne działały zgodnie z jego zaleceniami, aby społeczeństwo jak najmniej odczuło skutki strajku
- komitety strajkowe wykonywały jego polecenia
- decydował o trwaniu strajku

Członek Biura Politycznego KC PZPR Jan Szydłak nazwał stan panujący w mieście Republiką Szczecińską

PRZYWÓDCY STRAJKÓW

GDYŃSK

GDYNIA

SZCZECIN

Kazimierz Szołoch

Zbigniew Jarosz

Stanisław Słodkowski

Edmund Hulsz

Mieczysław Dopierała

Edmund Bałuka

UTWORZONO NIEZALEŻNE OD WŁADZ KOMUNISTYCZNYCH OŚRODKI DECYZYJNE

GKS
GDYNIA

OKS
SZCZECIN

14.12 15.12 16.12 17.12 18.12 19.12 20.12 21.12 22.12

1970

GRUDZIEŃ 1970

ZBRODNIA BEZ KARY

Spośród 12 osób, przeciw którym w 1995 r. złożono akt oskarżenia za zbrodnie popełnione w Grudniu '70 (m.in wobec szefa MON gen. Wojciechowi Jaruzelskiemu), tylko trzy usłyszały wyroki. W kwietniu 2013 r. po trwającym 18 lat procesie sądowym zapadły wyroki:

- wicepremier Stanisław Kociołek uniewinniony od zarzutu „sprawstwa kierowniczego”,
- oficerowie jednostek wojskowych, które uczestniczyły w masakrze grudniowej, ppłk Bolesław Faldasz (w Gdyni) oraz mjr Mirosław Wiekiera (w Gdańsku), skazani na dwa lata w zawieszaniu.

ZADAMY UKARANIA WINNYCH
ZA ZAJŚCIA GRUDNIOWE

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ
Oddział w Szczecinie

SIŁY UŻYTE DO PACYFIKACJI PROTESTÓW W GRUDNIU 1970

~27 tys.
żołnierzy WP

~10 tys.
funkcjonariuszy
MO i SB

550
czołgów z czego
uszkodzono lub
spalono 10

750
transporterów
opancerzonych
z czego
uszkodzono lub
spalono 18

2100
innych pojazdów
wojskowych
i milicyjnych
z czego uszkodzono
lub spalono ~100

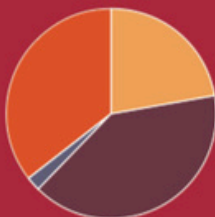

40
jednostek
pływających

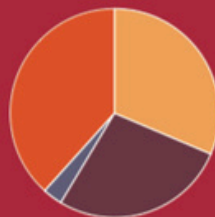
108
śmigłowców
i samolotów

GRUDZIEŃ '70

OFIARY ŚMIERTELNE

CIEŻKO RANNI CYWILE*

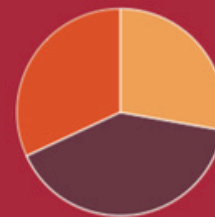
ZATRZYMANI

SKAZANI ZA UDZIAŁ W PROTESTACH

ZWOLNIENI Z PRACY ZA UDZIAŁ W PROTESTACH

	GDAŃSK	GDYNIA	ELBLĄG	SZCZECIN	OFIARY ŚMIERTELNE	CIEŻKO RANNI CYWILE*	ZATRZYMANI	SKAZANI ZA UDZIAŁ W PROTESTACH	ZWOLNIENI Z PRACY ZA UDZIAŁ W PROTESTACH
	10	18	1	16	91	79	9	110	1543
	336	2	43	337	459	661	brak danych	524	

*Ciężko ranni (głównie od ran postrzałowych) oraz wymagający hospitalizacji, dane według miejsca hospitalizacji, a nie miejsca odniesienia ran
*Dane zgodne z wykazami dostarczonymi na VIII Plenum KC PZPR w styczniu 1971 r. (szpitale MSW oraz Marynarki Wojennej z Trójmiasta odmówiły dostarczenia wykazów)
*Ogólna liczba rannych 1165

Postulaty utworzenia wolnych związków zawodowych, strajki okupacyjne, żądania upamiętnienia ofiar i ukarania winnych zbrodni Grudnia '70

Sierpień 1980 r. Międzyzakładowe Komitety Strajkowe w Gdańsku, Szczecinie i większych miastach w całym kraju stały się zalążkiem NSZZ „Solidarność”

1970 • 1971

• 1980

Instytut Pamięci Narodowej zaprasza:

W 55. rocznicę tragicznych wydarzeń Grudnia 1970 roku zapraszamy na otwartą debatę poświęconą ofiarom robotniczych protestów na Wybrzeżu. Spotkanie odbędzie się 15 grudnia 2025 roku o godz. 17.00 w Centralnym Przystanku Historia IPN przy ul. Marszałkowskiej 107 w Warszawie.

Tytuł debaty – „Chłopcy z Grabówka, chłopcy z Chyloni...” – symbolicznie przywołuje losy młodych ludzi z Gdyni i Gdańska, robotników, uczniów, mieszkańców Pomorza, którzy w grudniu 1970 roku zostali śmiertelnie postrzeleni przez wojsko i milicję. Ich śmierć stała się jednym z najboleśniejszych świadectw przemocy państwa wobec własnych obywateli.

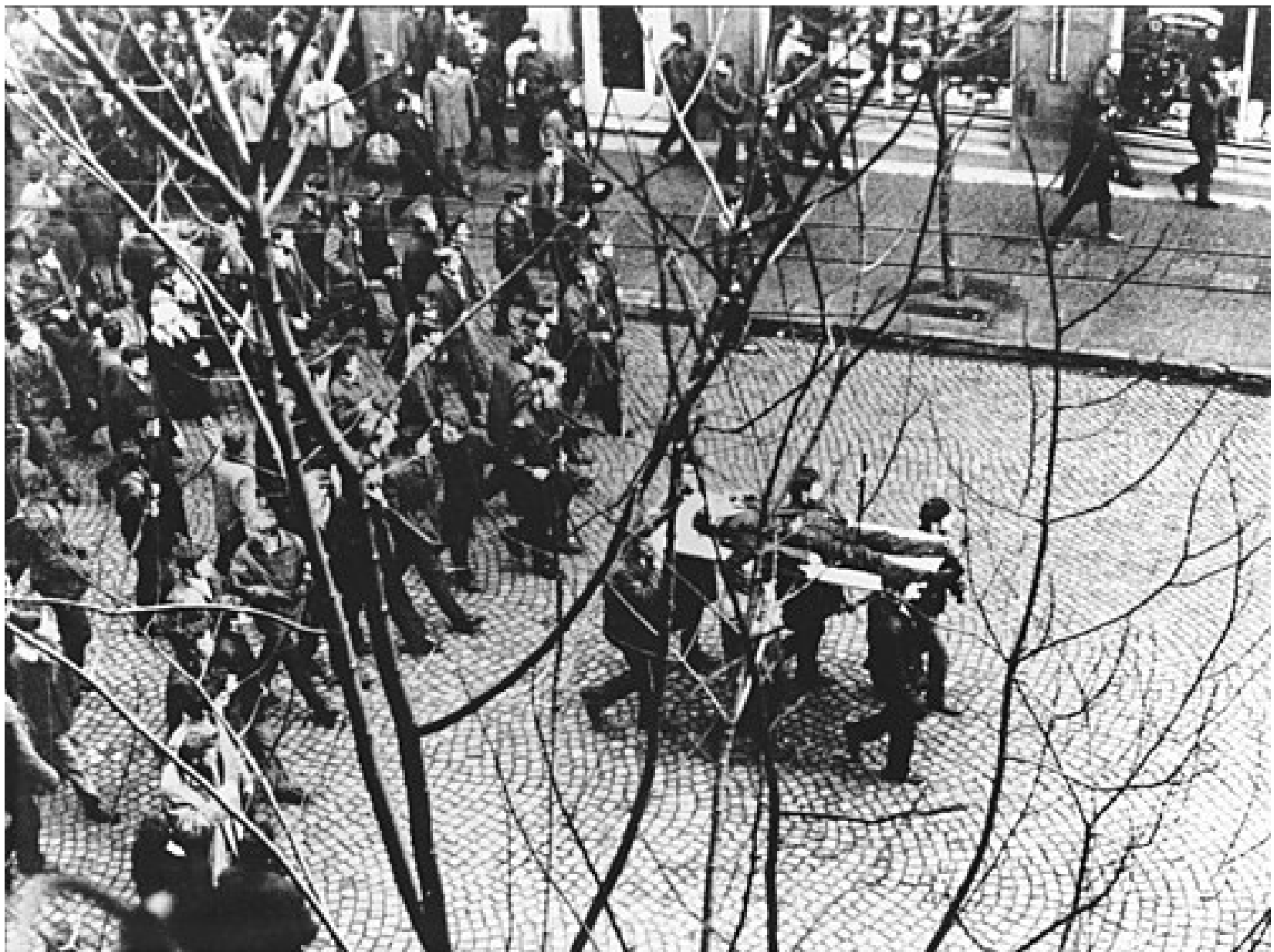

Ballada o Janku Wiśniewskim – ballada opisująca zastrzelenie Zbyszka Godlewskiego 17 grudnia 1970 w Gdyni, a w szerszym kontekście wydarzenia Grudnia 1970.

Autorem tekstu jest Krzysztof Dowgiałło, który dopiero w latach 90. zaczął się oficjalnie przyznawać do utworu.

Muzykę skomponował w 1980 roku Mieczysław Cholewa, który (jak się później okazało) był tajnym współpracownikiem SB Najbardziej znaną wersję Ballady o Janku Wiśniewskim (filmy „Człowiek z żelaza”, „Psy”, „Czarny czwartek”) skomponował Andrzej Korzyński.

Według historyka dr. Piotra Brzezińskiego utwór został napisany na gorąco, tuż po tragedii grudniowej, o czym świadczyć miało odnalezienie najstarszego rękopisu z początku 1971 roku.

Demonstracje Grudnia 1970 w Gdyni: ciało Zbyszka Godlewskiego niesione przez demonstrantów

Medalion z grobu Zbyszka Godlewskiego

Ballada inspirowana jest wydarzeniami z 17 grudnia 1970 roku w Gdyni. Tego dnia załoga Stoczni Gdyni po zakończeniu dzień wcześniej strajku została ostrzelana rankiem w drodze do pracy.

Cytat:

Chłopcy z Grabówka, chłopcy z Chyloni
Dzisiaj milicja użyła broni
Dzielnieśmy stali, celnie rzucali
Janek Wiśniewski padł

...

Nie płaczcie matki, to nie na darmo
Nad stoczną sztandar z czarną kokardą
Za chleb i wolność, i nową Polskę
Janek Wiśniewski padł

Opracowanie: mgr Katarzyna Słabowska-Wachowiak